

**DĖL INFORMACIJOS LIETUVOS RESPUBLIKOS MINISTRO PIRMININKO
SUSITIKIMUI SU ŠVEDIJOS MINISTRU PIRMININKU**

Nepaisant bankų sektoriaus veiklos sąstingio 2008 m. IV ketvirtį, kai gana sparčiai mažėjo bankuose laikomų indėlių, per 2008 metus Lietuvoje veikiančių bankų ir užsienio skyrių aktyvai ir paskolos išaugo. Tačiau tiek paskolų ir turto augimo mastas, tiek tempai buvo daug mažesni nei ankstesniais metais. 2009 m. sausio 1 d. bankų sistemos, kurią sudarė 9 bankai ir 8 užsienio bankų skyriai, turtas sudarė 89,8 mlrd. Lt (per metus išaugo 10,9 proc.), paskolos – 71,5 mlrd. Lt (išaugo 18,9 proc.), indėliai – 38,2 mlrd. Lt (sumažėjo 4,7 proc.). Daugumą Lietuvos bankinės sistemos turto valdo užsienio bankų dukteriniai bankai (67,9 proc.) ir užsienio bankų skyriai (17,9 proc.), o vietiniams bankams tenka 14,2 proc. bankų sistemos aktyvų. Švedijos bankams priklausančios kredito įstaigos Lietuvoje valdo daugiau kaip 60 proc. Lietuvos bankų sektoriaus aktyvų ir užima tris vietas didžiausių Lietuvos kredito įstaigų ketvertuke (AB SEB bankas, AB bankas „Hansabankas“, Nordea banko Lietuvos skyrius). Tai lemia nemažą Švedijos bankų vykdomos veiklos politikos įtaką Lietuvos bankų sektoriui, taip pat ir visai šalies ekonomikos raidai.

Lietuvos bankų sistema, sparčiai augant visai ekonomikai, pastaruosius keletą metų plėtėsi labai sėkmingai: didėjo bankų veiklos mastas, pelnas, buvo kuriami nauji produktai. Visos bankų sistemos, kartu ir ekonomikos, augimui didelę įtaką darė ir didžiausi Švedijos bankų valdomi dukteriniai bankai Lietuvoje, kurie vykdė aktyvią kreditavimo politiką. Sparčiam šių bankų augimui ir aktyviam kreditavimui nemažai įtakos turėjo koofinansavimas naudojant Lietuvai skirtas ES paramos ir fondų lėšas, augantis gyventojų pragyvenimo lygis bei perkamosios galios augimas, pakankamas piniginių srautų iš patrunuojančių bankų užtikrinimas ir turėtos mokesčių lengvatos, leidusios gauti didesnę pelną, kuris buvo skirtas kapitalo bazei stiprinti. Nors sparčiai daugėjo paskolų, santykinis Lietuvos ūkio subjektų įsiskolinimas (imant santykį su BVP), palyginti su kitomis ES šalimis, buvo du ir daugiau kartų mažesnis. Tuo tarpu 2008 m. antroje pusėje (ypač gruodžio mėnesį) kai kurie Švedijos bankų kontroliuojami dukteriniai bankai Lietuvoje gerokai apribojo kreditavimą, taip dar labiau skatindami ekonomikos lėtėjimą. Dviejų didžiausių bankų – AB SEB banko ir AB banko „Hansabankas“, turinčių 50,8 proc. visos bankinės sistemos paskolų, – bendras paskolų portfelis per paskutinį ketvirtį išaugo 63,7 mln. Lt, tai sudarė tik 6 proc. sistemos paskolų portfelio prieaugio per ketvirtį, o gruodžio mėnesį netgi sumažėjo.

Tebesitęsiant pasaulinei finansų krizei daugelio pasaulio šalių vyriausybės aiškiai ir nedviprasmiškai paskelbė, kad užtikrina paramą bankų sektoriui, ir jau sukūrė tokios paramos įgyvendinimo mechanizmą. Kiek mums žinoma, toks paramos finansų sektoriui mechanizmas jau yra Švedijoje. Kyla pagrindinis klausimas, ar Švedijos Vyriausybė, remdama bankus finansiškai, parems tik bankus, veikiančius Švedijos teritorijoje, ar parama bus teikiama visiems finansinės grupės, veikiančios tarpvalstybiniu mastu, nariams. Šiuo metu Lietuvoje taip pat parengti teisės aktų dėl Lietuvos bankų sistemos finansinio stabilumo palaikymo priemonių projektai, kuriuose numatyta kurti bankų stabilizacijos fondą ir kt. Tačiau, pažymėtina, kad užsienio bankai, taip pat ir

švediškos kilmės, dar nepareiškę, kad nusprendė dalyvauti bankų savitarpio likvidumo pagalbos schemoje.

Taip pat reikšmingas patronuojančių bankų paramos užsitikrinimas, ypač palaikant likvidumą, mūsų šalyje veikiantiems bankams, todėl Lietuvai labai svarbu žinoti aiškią Švedijos Vyriausybės poziciją dėl šios šalies paramos Švedijos bankų dukteriniams bankams, veikiantiems Lietuvoje, galimybių, taip pat dėl tolimesnio finansavimo ir likvidumo užtikrinimo.

Kad sėkmingai funkcionuotų Valiutų valdybos modelis ir būtų užtikrintas finansų sektoriaus stabilumas, labai svarbu išvengti nereikalingų ir rinkos dalyvius veikiančių spekuliacijų lito patikimumu. Pastebime, kad Lietuvoje veikiantys Skandinavijos bankai siekia sumažinti atvirąsias pozicijas eurais ir litais, tai gali rodyti tam tikrą nepasitikėjimą nacionalinės valiutos stabilumu. Be to, gerokai išaugusios tarpbankinės palūkanų normos neigiamai veikia skolininkų finansinę būklę per išaugusias paskolų tvarkymo išlaidas, lemia stipriai sumažėjusį tarpbankinės rinkos aktyvumą, o dėl to labiau kenčia mažesni vietiniai bankai, šiuo metu susiduriantys su lėšų pritraukimo iš užsienio problema. Pagal šiuo metu galiojančią VILIBOR apskaičiavimo tvarką iš penkių bankų, pagal kurių skelbiamas palūkanų normas skaičiuojamas VILIBOR, net keturi bankai yra iš Skandinavijos. Kyla abejonių, ar bankų nustatyti rizikos priedai yra pagrįsti. Lietuvos bankas neturi duomenų, kad tokius Švedijos bankų veiksmus galėtų lemti arba skatinti Švedijos bankų priežiūros institucijos.

2006 m. Švedijos ir Baltijos šalių centriniai bankai pasirašė Finansinių krizių valdymo tarpusavio supratimo memorandumą. Pagrindinis šio memorandumo tikslas – pasirengti koordinuoti pasirašiusiųjų šalių centrinių bankų veiksmus galimos bankų krizės atveju, jei kuriam nors bankui (Swedbank arba SEB) reikėtų suteikti likvidumo pagalbą. Glaudesnio bendradarbiavimo plėtojimas numato reguliarią apsikeitimą aktualia informacija apie Švedijos priežiūros institucijų prižiūrimų bankų (Swedbank ir SEB) veiklą Švedijoje ir Baltijos valstybėse. Memorandumas nėra teisiškai įpareigojantis dokumentas (tai pabrėžta ir dokumento preambulėje), tačiau parodo šalių valią skatinti tarpusavio bendradarbiavimą. Šis memorandumas nenumato, kaip valstybės turėtų tarpusavyje pasidalyti galimas finansinės krizės išlaidas, susijusias su regione veikiančiomis Swedbank ir SEB bankų grupėmis.

Atsižvelgus į reikšmingą Švedijos investicijų dydį, Lietuvos bankų sektoriuje plėtojamas bendradarbiavimas su Švedijos centriniu banku ir Finansų įstaigų priežiūros tarnyba. Pirmoji Lietuvos banko ir Švedijos Finansų įstaigų priežiūros tarnybos bendradarbiavimo sutartis „Dėl bendradarbiavimo kredito įstaigų veiklos priežiūros srityje“ pasirašyta 2004 m. sausio 1 d. Vėliau ši sutartis kelis kartus buvo atnaujinama praplečiant bendradarbiavimo sritis. Ypač stiprinamas bendradarbiavimas pastaraisiais metais, įgyvendinant naujus kapitalo pakankamumo reikalavimus. Kadangi Lietuvoje veikiantys Švedijos bankų dukteriniai bankai priklauso tarptautinėms bankų grupėms, Lietuvos bankas buvo pakviestas ir dalyvauja SEB banko grupės priežiūros kolegijoje, kuriai vadovauja Švedijos Finansų įstaigų priežiūros tarnyba. Šiuo metu svarbiu bendradarbiavimo aspektu tampa veiksmų koordinavimas krizės atveju, taip pat svarbu, kokią paramą Švedijos Vyriausybės teiks Švedijos bankų dukteriniams bankams. Visa tai planuojama aptarti Lietuvos banko atstovų susitikime su Švedijos priežiūros vadovais 2009 m. vasario 11 d.

